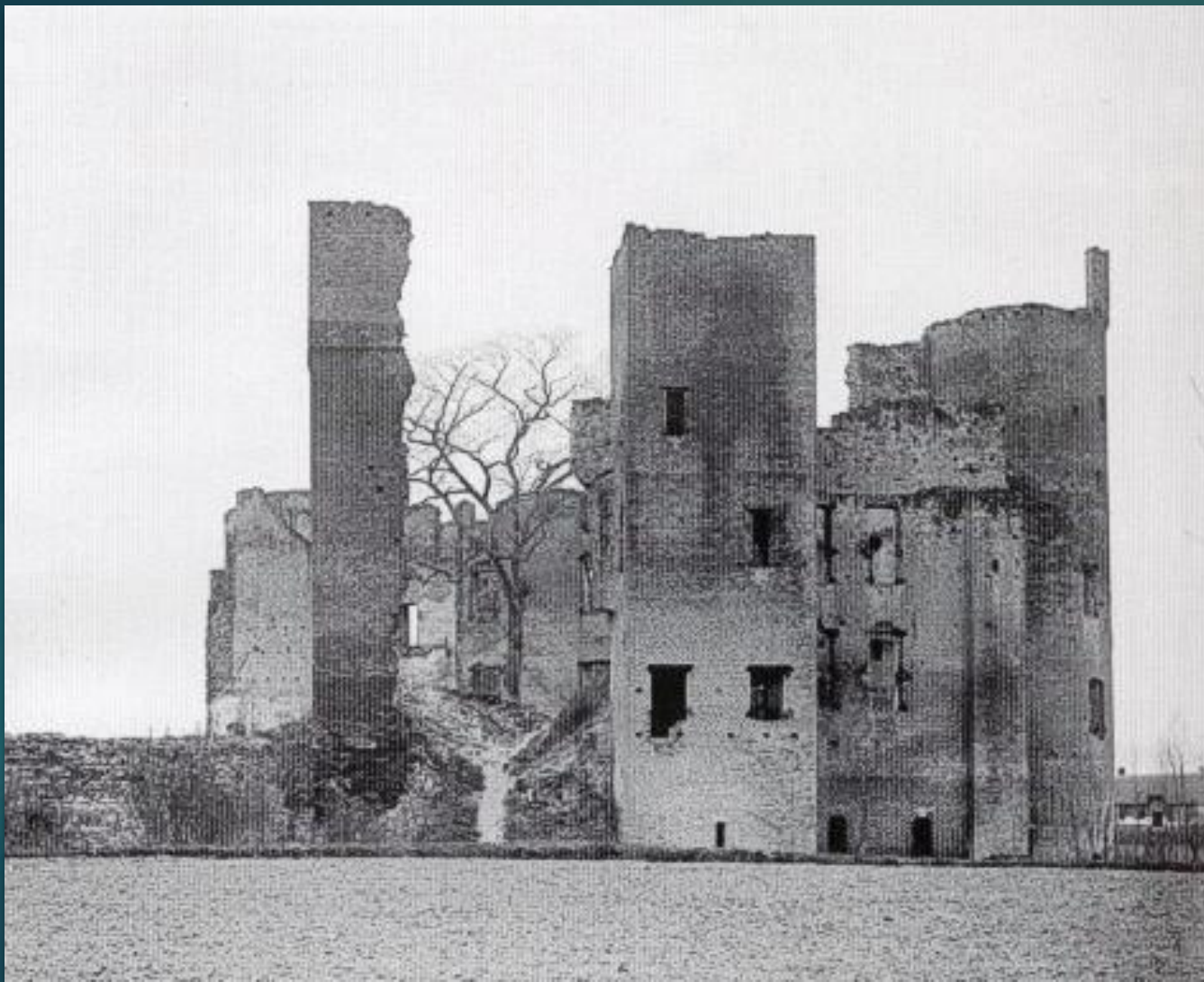

KASTEEL ENSENBROECK KELPEN-OLER

MET DANK AAN EN RESPECT VOOR

-MEVR. GERAETS-MOOREN VOOR HAAR UITGEBREIDE
DOCUMENTATIE

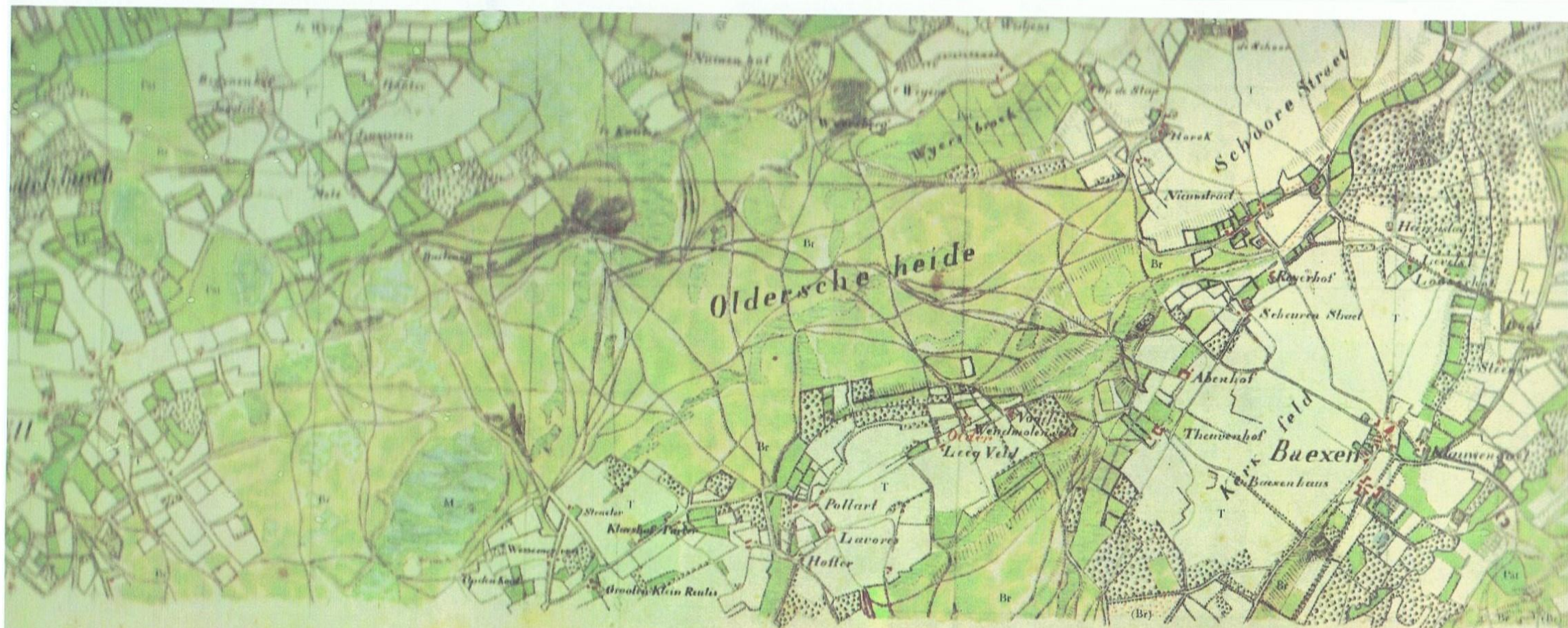
-PETER ROOST VOOR DE VELE PUBLICATIES TER ZAKE.

Najaar 2017
juffrouw Wilja belde;
meester Laurens
organiseerde

Voorjaar 2018
project
Middeleeuwen
basisschool
Kelpen-Oler.

Op Boekenmarkten zijn dit soort kaarten soms te vinden.

45 Steensmeert

1003-1820

Reducirt von Baeyer Liut. in

58 C | 58 D

DEZE PRESENTATIE over kasteel en buurtschap “ENSEBROOK”...

- ▶ -Brengt geen nieuwe feiten
- ▶ -Uw presentator is geen archeoloog, geen historicus
- ▶ -De vraag vanuit school was destijds eenvoudig.
- ▶ -Nu vanuit de gemeenschap: vraagt wat meer.
- ▶ -Velen van u weten uit ervaring, studie of overlevering meer over Ensenbroek

Kelpen-Oler wie, wat, waar, wanneer?

Oriëntatie

- ▶ Heemkunde op school
Meestal ad hoc
Jubileumjaar fanfare 1976
- ▶ Bruine **ringbandje** klas 1976-1977,
- ▶ Gemeenschapsspelen
1976 1977
- ▶ 1979 1982 1984 1986 1990 1996
2007 2011.
- ▶ **Schoolkrant** februari 1983
- ▶ Boerderijen / tolhuis / station

Boerderijen Buurtschappen

- ▶ Kuper Kaolder Koet Kaeversbrook
- ▶ Staasie Eyckheuvel Begienes Aere
- ▶ Greentj Vosberg Gemèndjebos
- ▶ Moost Klever Klaos Ketel Jeurissen
- ▶ Voeres Hofer Voorter Polderte
- ▶ Windjmeuleveldj Moeëst Houter
- ▶ Kniensaerd Sjaarsberg Molshoof
- ▶ Wèsemervèn Waop Kelperhei Bergewell
- ▶ Grote en Kleine Hoof Scheijven
- ▶ Jongmans Dreester Sjeur Port Hans
- ▶ Straeter Reulis Kaufven enz....
- ▶ ENSEBROOK.... Kasteel?

Dé '(ver)kèn dien eige dörp' puzzel

Koppel de naam van 'n gebied of buurt aan 't juuste nummer. Edere naam heet 'n letter. Zijt de letter oppe juuste plek oppe stippelien en los de puzzel op! Vinj de juuste oplossing op blz. 43.

Gebied / Buurt:

- De Grindj (P)
- De Kaalmoeëst (D)
- De Kelperhei (E)
- De Ketel (P)
- De Koet (E)
- De Kuper (L)
- De Moeëst (E)
- De Rauw Moeëst (R)
- De Staasie (K)
- De Vosberg (R)
- Ensebrook (O)
- Eyckheuvels (E)
- Gemèndjebos (S)
- Keversbrook (L)
- Kniensaerd (O)
- Sjaasberg (K)
- 't Wessemerven (O)

oplossing:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17					

Januari 1987 Revue 50 jaar kerk in
Kelpen-Oler

▶ Liedje: “Ensebrook
sjoeëne hook,
wo bösse toch gebleve”

tekst en muziek: Teng van den Heuvel

"Sjoene Hook"

Refr.   Tekst + muz: M.v.d.tj.

Ensebrook, sjoene hook, woe bis doe
toch gebleven.

Oet dae sjoene aoje bied met dien
riek verleden.

Jeh dink aan dich nog duk terug
die plek dao bie de waterput.

Doe bis eine sjoene hook.

Mien leef klein Ensebrook.

coupl:

I Vreuger haaje wae ein kastiel, wae
kanje ~~toen~~ nog gein zorgen.

Het laag doa achter Voorberhoof,
gans in de struuk verborgen.

Daer dao op woendaje waas kloek.

Waas graaf van Ensebrook. refr:

coupl:

II Polderte waat is met dich gedaon.

Doe bis gehouwdj - geslagen.

Allein de put is blieven staon.

Duit dinken aan vreuger dagen.

Aan voerus is noets niks gedaon.

Det is zo blieven staon. refr:

coupl:

III Sunjes kwomen de luuj bie ein in die
sjoen kafé van tjein. Doa kos men
kaarten en kallen. De sjutten heurdaje
knallen.

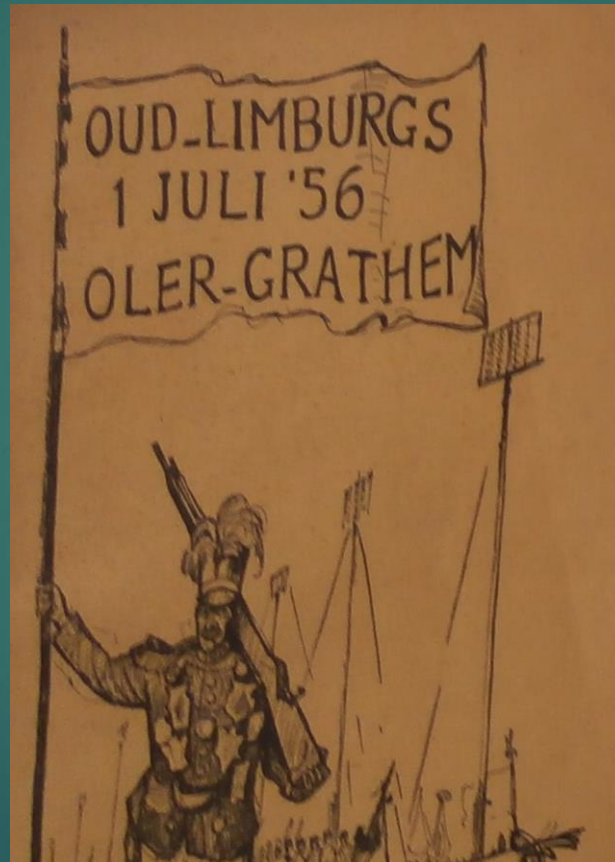
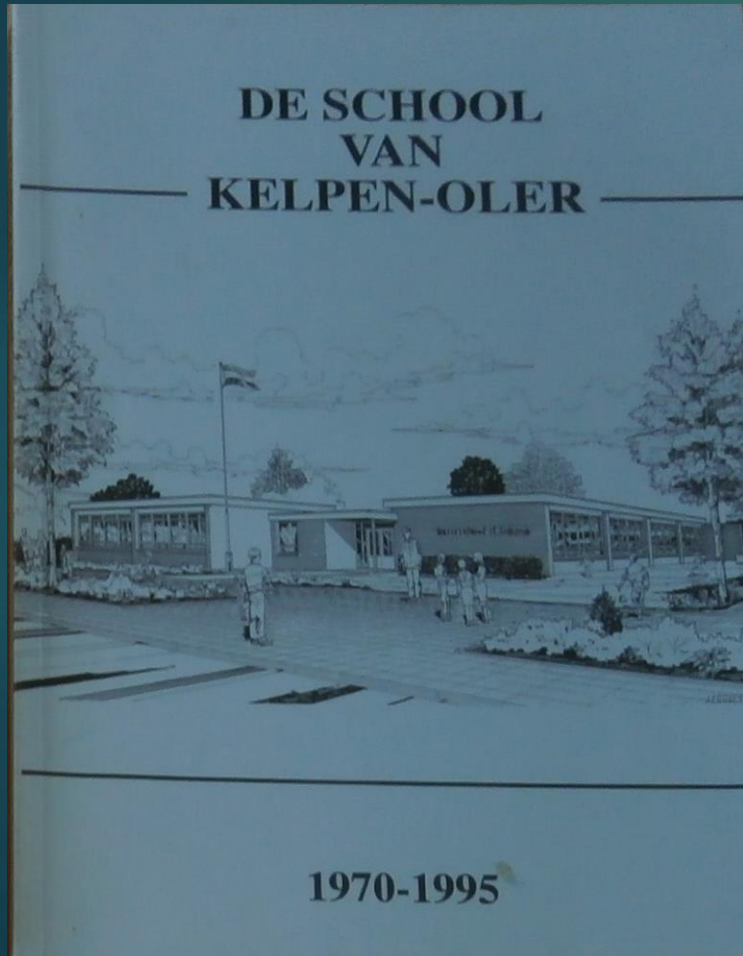
Mer det is noe allemaal weg.

Daorum det ich noe zeg. refr:

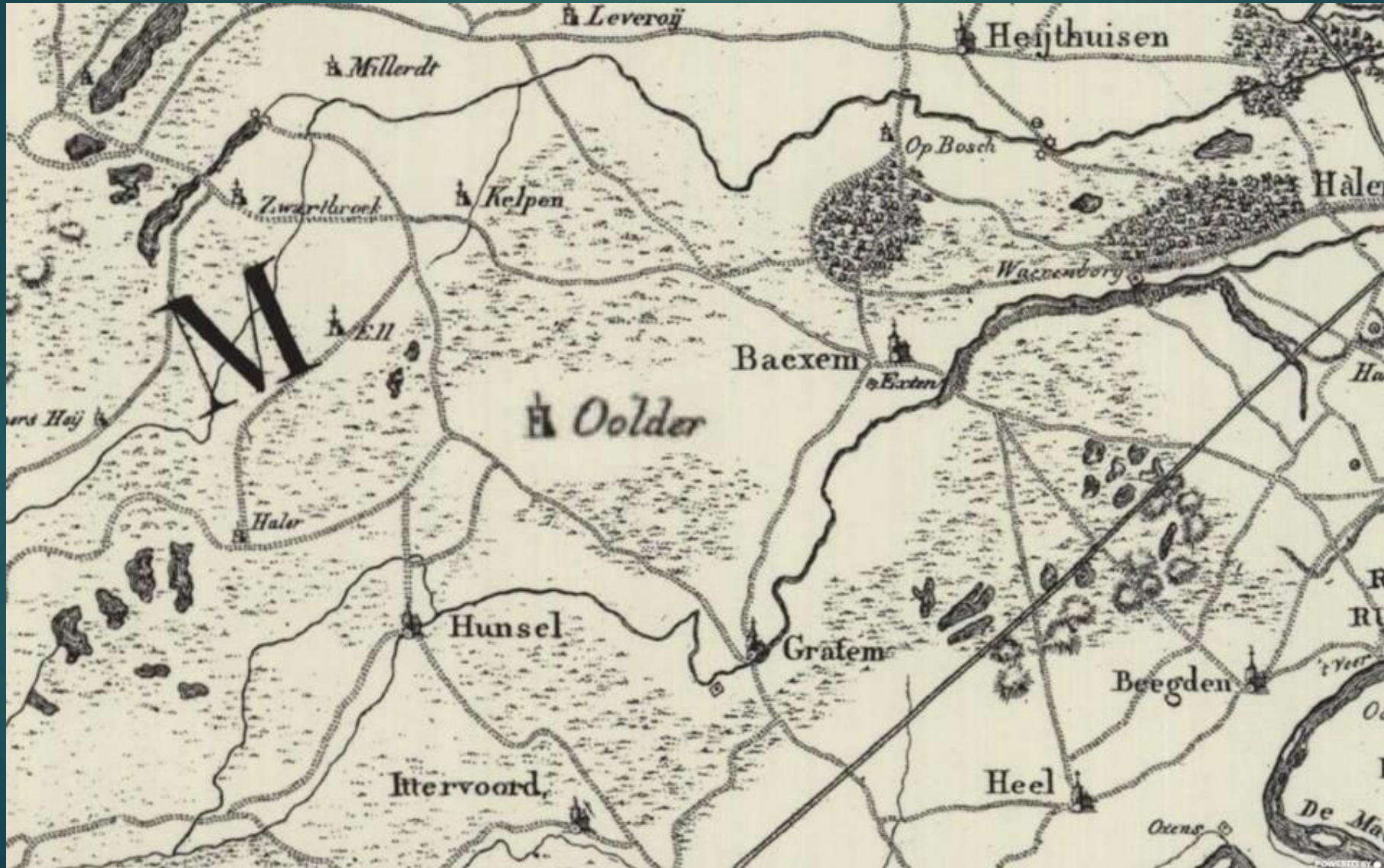
Reprise hiervan was
op
OLS-zaterdag 1992
Omroep Limburg
live vanaf de sjöttewei
in 't programma
"Het Ei van St. Joost"
van Lei Meisen

De plaatsnaam KELPEN-OLER een feit in 1991/1999. Raadsbesluit gemeente Heythuysen.

Enzebrook Enssebroog Ensenbroich

Op weg naar kasteel Ensenbrook ...

Schoolomgevingskaart

bos	administratieve grens	sportcomplex
weide	hoofdweg	watermolen
bebouwd gebied	regionale weg	windmolen
bebouwd gebied	lokale weg	monument
rivier / meer	overige weg	lerk zonder toren
	brug	gemeentehuis
	spoorwegen	politiebureau
	rijksweg	postkantoor
	gemeentegrens	

COLUMBUS
Luchtmiddeel
Schaal 1 : 22 500

Jongmans

Ongerept

Verdient m.i.
monumenten-status

2 zeer oude bomen

Maria-kepelke (1951) bij Dreester

Het beeld van O.L. Vrouw van de Weg te Kelpen, bij de afslag van de rijksweg Roermond-Weert naar Oler. Dit beeld werd hier geplaatst in 1954.

Het veldkruis, genaamd "Houterkruis", nabij de splitsing van de rijksweg Roermond-Weert met de Zandstraat te Kelpen. Het corpus van het kruis is verdwenen, waarschijnlijk gestolen.

Het veldkruis, staande langs het zandweggetje dat de verbinding vormt tussen de Zandstraat te Kelpen en de rijksweg Roermond-Weert, nabij het pand Rijksweg Noord 8.

Het veldkruis, geplaatst op een eikeboom midden in een weiland, nabij Begijnenhof te Kelpen. Langs dit kruis liep vroeger een weg die van Eil naar het station in Kelpen leidde.

Het veldkruis, genaamd "Scheepkruis", nabij de kruising van de rijksweg Roermond-Weert met de Begijnenhofweg en Eyckheuvels te Kelpen.

Het veldkruis, genaamd "Jeurissenkruis", bij Jeurissenhof, bij de T-splitsing Kelpenweg en Begijnenhofweg te Kelpen.

Het veldkruis, genaamd "Wagemanskruis", geplaatst bij een splitsing in de Begijnenhofweg te Kelpen, in de buurt van het pand Begijnenhofweg 4.

KRUISEN EN KAPELLEN

Zoals overal in het Limburgse land staan ook in de parochie Kelpen-Oler her en der kruisen, kapellen en andere tekenen van devotie opgesteld. Wij dachten dat wij er niet beter aan konden doen, dan in dit hoofdstuk door middel van foto's, deze monumentjes van volksvroomheid voor U vast te leggen. Kapellen en kruisen zijn namelijk belangrijke getuigenissen van de gelovige kijk, die de gewone mens vroeger had op het leven. Het waren vaak de plekken waar men even tijd nam, om door middel van gebed troost te zoeken voor verdriet, tegenslag en lijden, of dank te betuigen voor vreugde, voorspoed en verblijden.

Het St. Jozefkapelletje bij Klaashof te Oler. Dit kapelletje werd opgericht in 1841.

Het Kleverkapelletje, toegewijd aan O.L. Vrouw van Alijdurende Bijstand, te Oler. Enkele jaren geleden werd dit kapelletje volledig gerestaureerd.

Het kapelletje bij de "Vosberg" toegewijd aan de H. Maria Onbevleete Ontvangenis (van Heel) te Oler. Bij de aanleg van het kanaal van Wessum naar Nederweert in 1923 is het oorspronkelijke kapelletje, dat in het oec van het kanaal lag, afgebroken, en bouwd op de huidige plaats.

Het kapelletje van Maria Tenhemelopneming bij de Dreesterhof te Oler. Dit kapelletje werd opgericht in 1951.

Het kruisbeeld bij Voorterhof te Oler. Dit kruisbeeld werd in 1990 opgericht door de familie Fr. Peeters-Jacobs, bewoner van de Voorterhof.

Kapelkes in Oler, Kruisen in Kelpen

Sjeurhoof

De Port of
“Groote Poort”
1520 Johan in den Poirt
buitenschepen van
Wessem.
1730 Hendrik van de
Groote Port koopt voor
zijn zoon de boerderij
“aen de Kleijn porte”

Verder op weg naar Ensenbroek

Bie 't Fietsknaoppuntj

Vlakbij 't
perceel
van 't
kasteel...

Stond hier 'n kesteel?

VOORJAAR 2018

VOORJAAR 2019

Links Sloterweg/Sloterstraat Rechts de Rhijdtbeek

HEEL LANG GELEDEN

1329 VERMELDING IN OORKONDE:

“HEER GERARD VAN HORN DRAAGT ZIJN ERFGOED WESHEYM, MET ALLE ONDERHORIGHEDEN, IN LEEN OP AAN WILLEM GRAAF VAN GÜLICK.”

BEHOREND BIJ WESSEM ZIJN DAN AL “VILLARIUM DE KELPEN ET DE OIRLE”, DE DORPEN KELPEN EN OLER.

Kelpen en Oler hoorden bij de
“vrije Heerlijckheit WESSEM”.

De HEER van Wessem was hier de baas en
zorgde voor orde, naleven der wetten en
rechtspraak.

Buitenkwartieren zijn Katert, Kelpen, Oler en Ell.

-Wessemerven

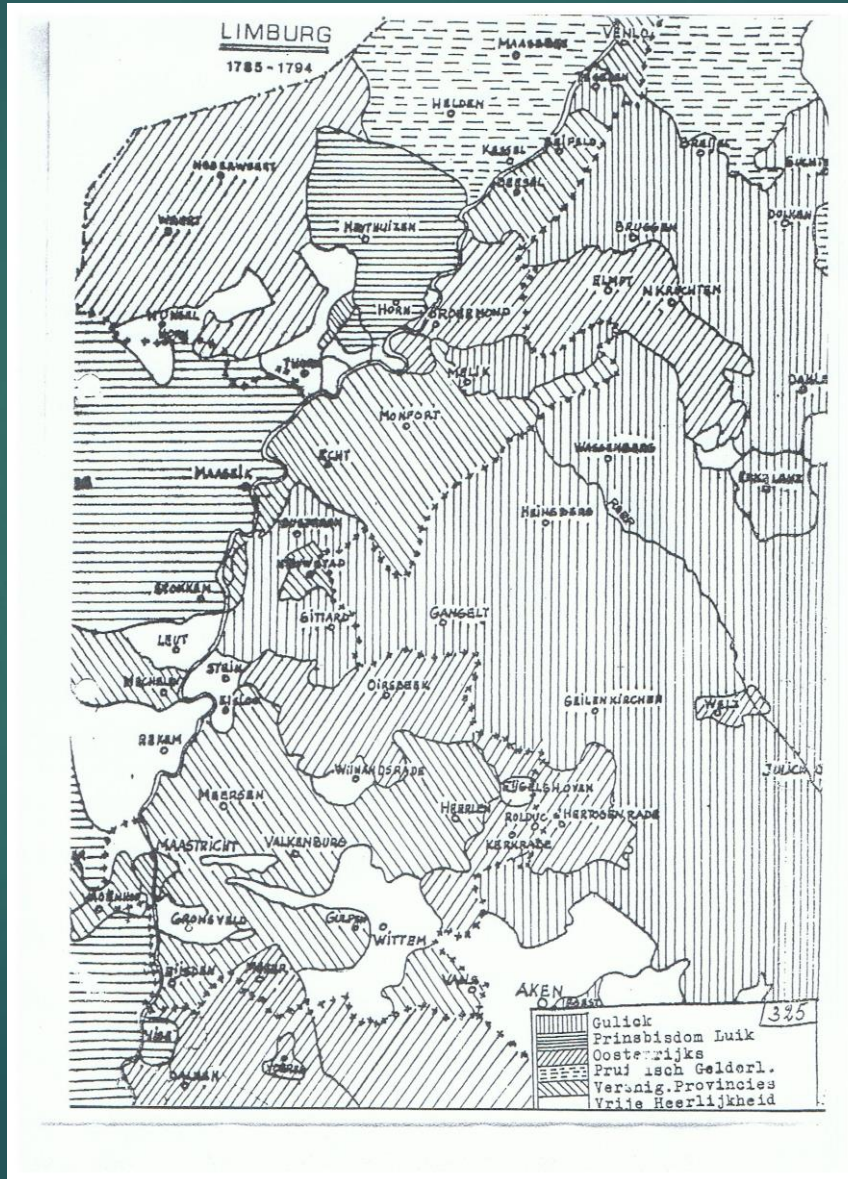
-Grathemerweg heette vroeger o.a. Wessemerdijk

THORN: ABDIJ/KLOOSTER 992-1795

HORN: KASTEEL GEBOUWD ROND 1250

Kaart van Limburg 1794: Wessem in een witte vlek

Ridder Jan van Ensenbroeck
De Heer van Wessem was ook rond 1500 zijn baas...

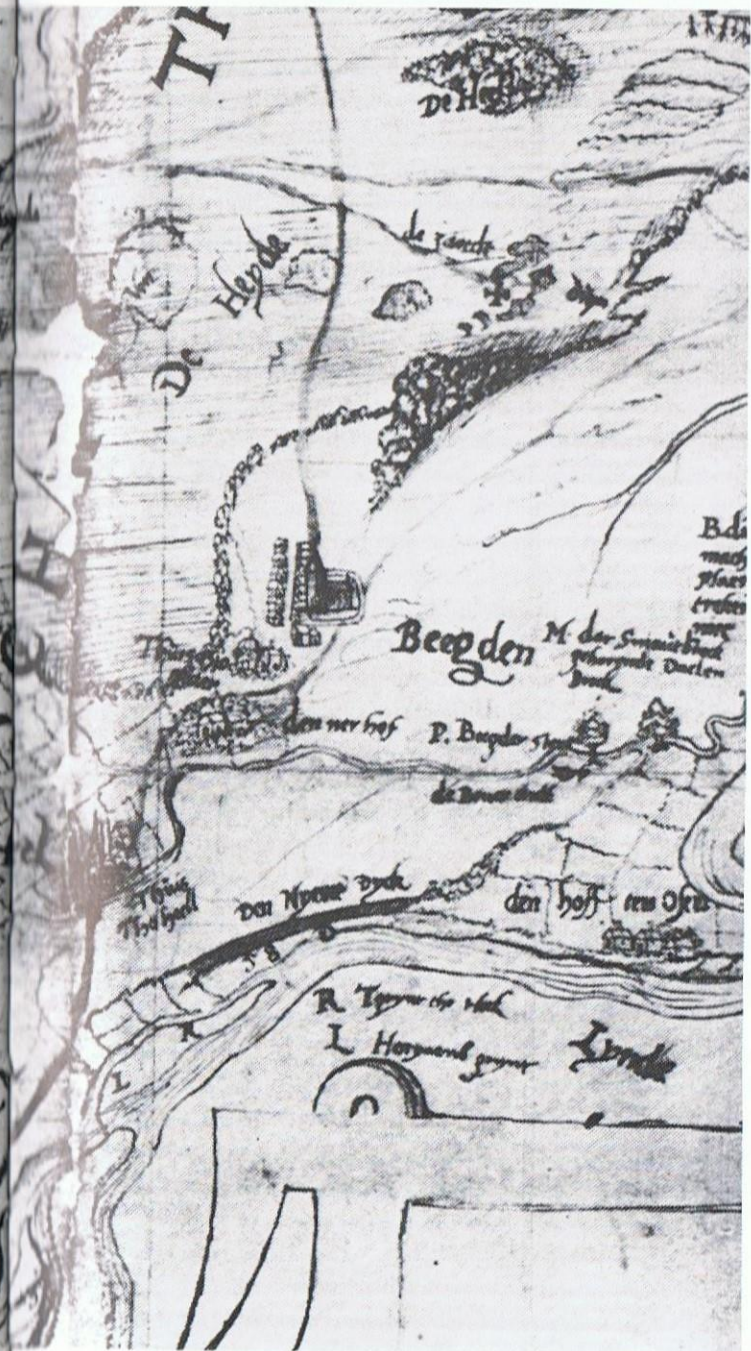

OLER hoorde bij GRATHEM

GRATHEM HAD EEN KAPEL, EEN WATERMOLEN,
MARKT- EN MOLENRECHT.

RECHTERS SPRAKEN RECHT BIJ DE SCHEPENBANK.

HIER EN DAAR BOERDERIJTJES.

In 1116 schonk de vrije adelvrouw Sigewidis haar erfleem Grathem aan de monniken van St.Servatius te Maastricht. Deze schenking is waarschijnlijk het ontstaan van kasteel “Ensenbroeck”. Het ressorteerde onder het “cour censale” van het kapittel van St.Servaas te Panheel.

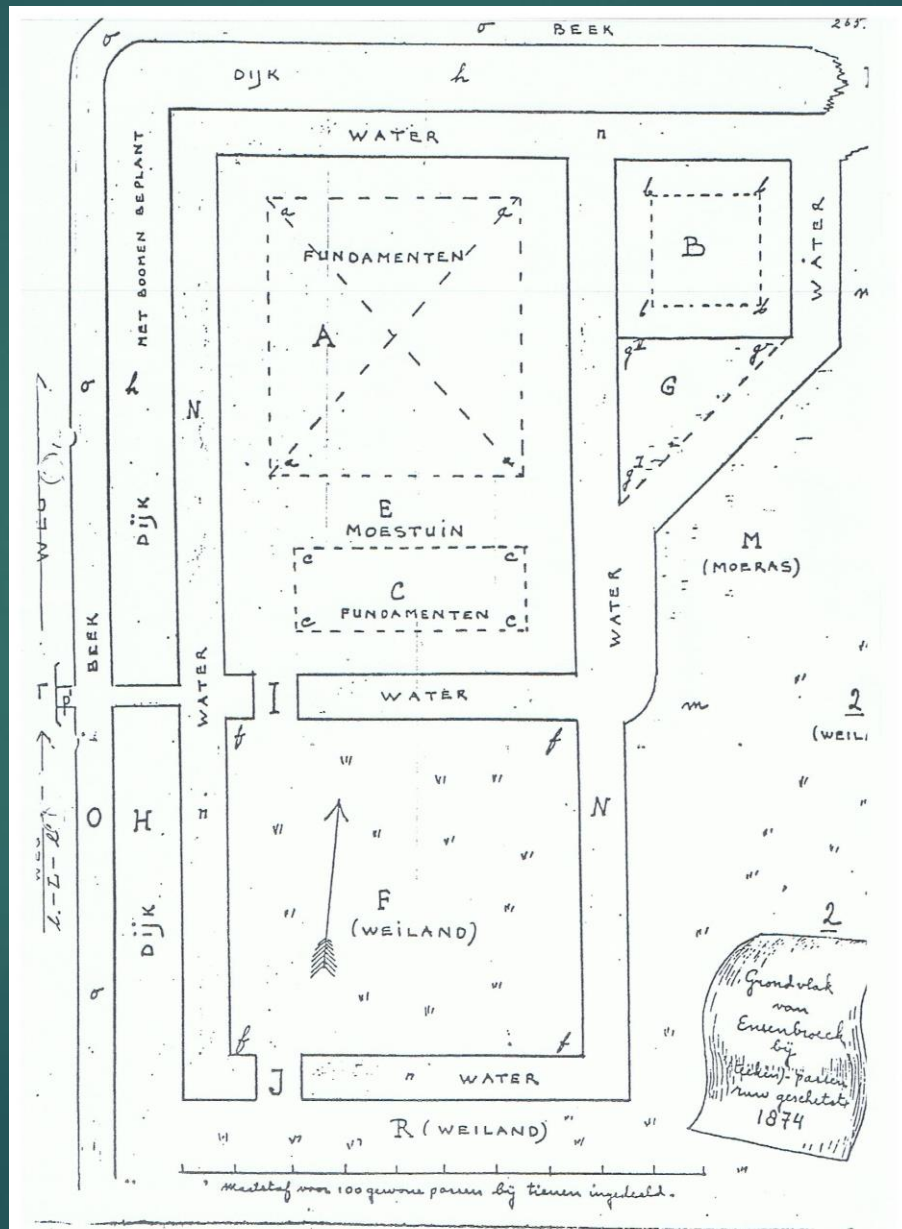
Deze versterking Ensenbroeck was destijds een vrij belangrijk strategisch punt. Overleveringen berichten van kunstmatig aangelegde beken, grachten en waterlopen in verbinding met de Maas.

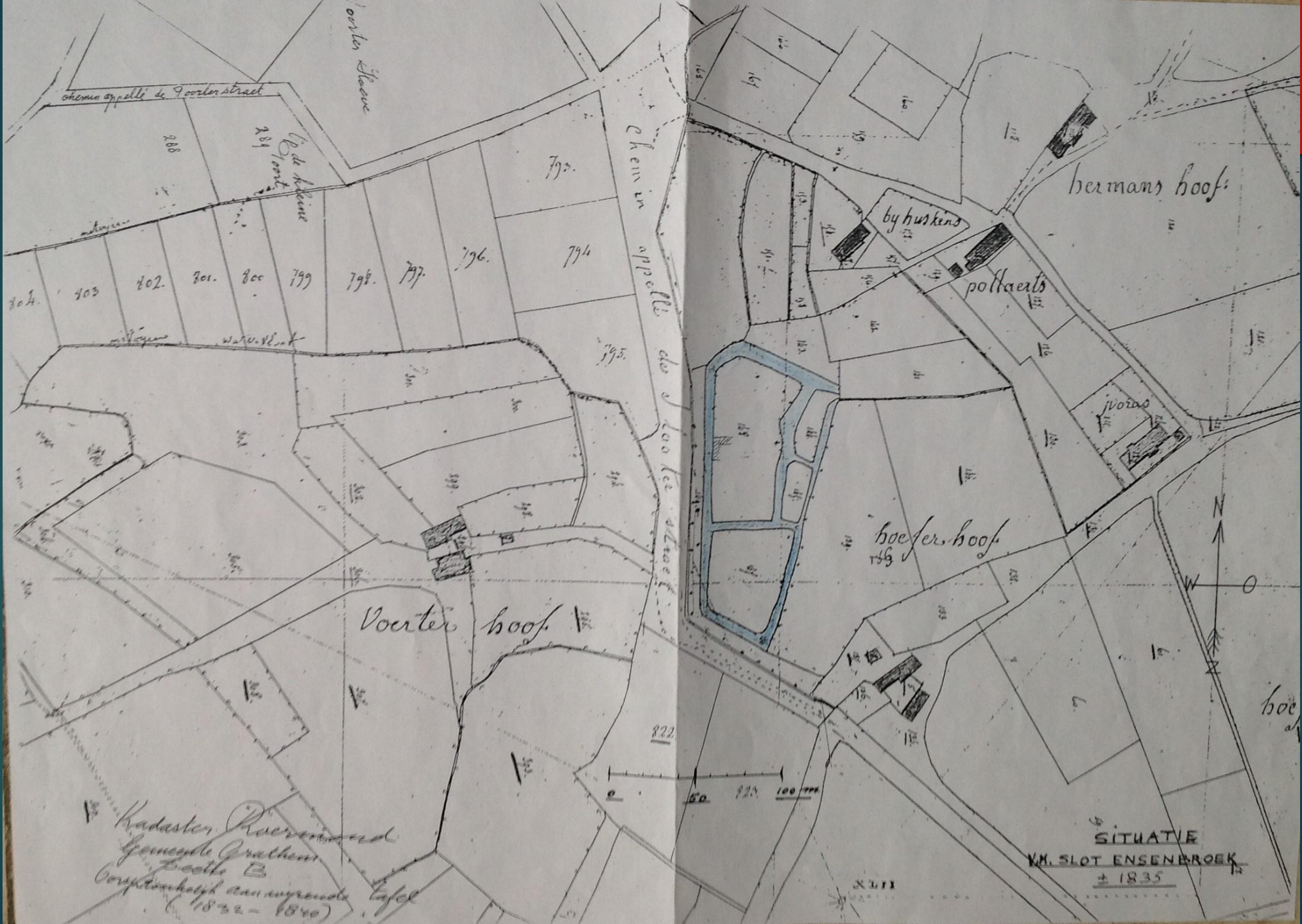
-Is dit het Beekdal van de huidige Rhijdtbeek?

Zag het er zó uit...?

Onderzoek pastoor Franssen in 1874...schets grondvlak.

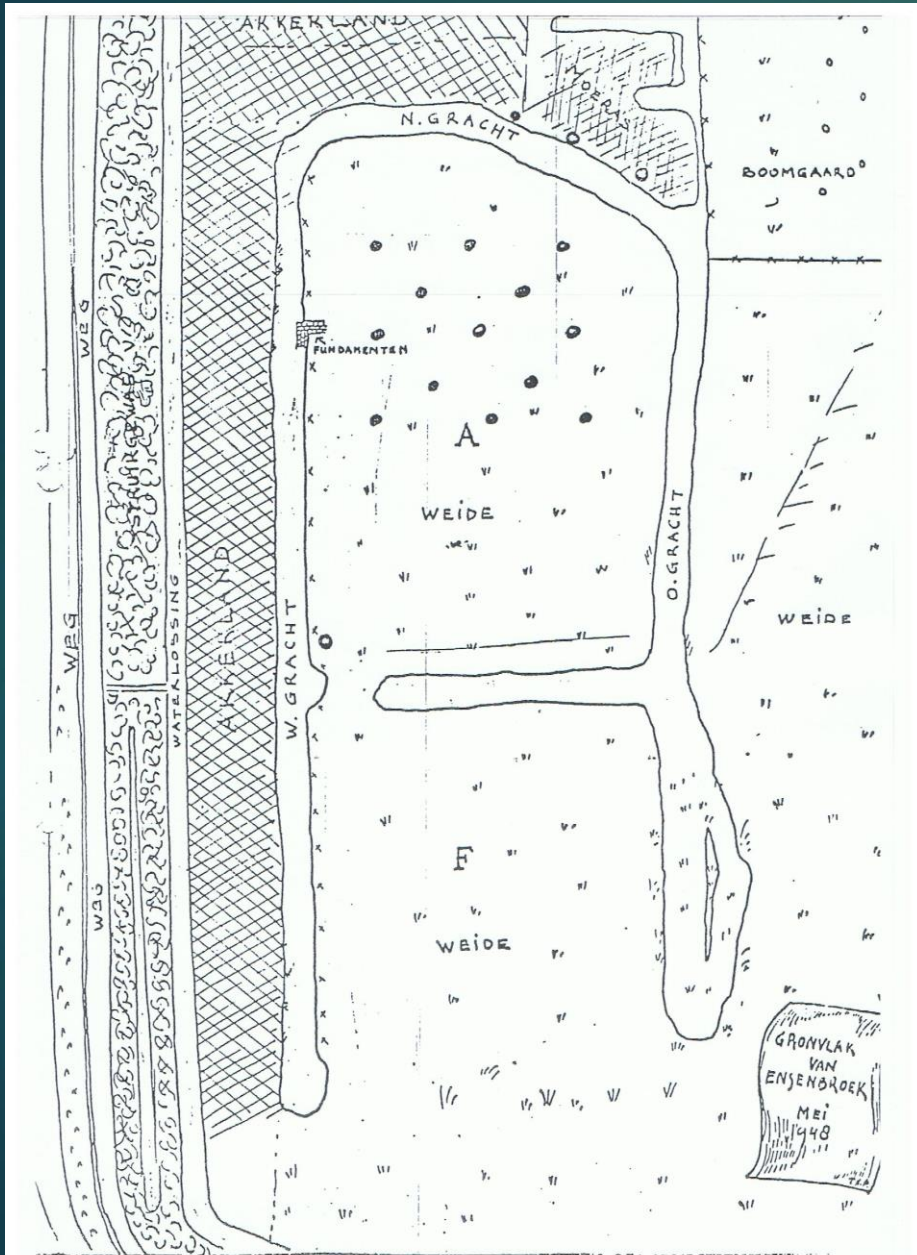

Kadaster Raermond
Gemeente Grathem
Boek B
Oorspronkelijk aanwijzende Tafel
(1832-1840)

Gezocht en... fundamenteën gevonden in 1948

VINDING DER FUNDAMENTEN VAN "EISEN BROEK", MEI 1948

267

Naar aanleiding van een zinsnede van Pastoor Smidts van Grathem in het "Register Memorialis der parochie Grathem" dat het Kasteel Ensenbroek in het jaar 1779 werd gesloopt en geslicht, doch dat deszelfs grondlagen nog op de plaats aanwezig onder de grond te ontdekken zijn, togen wij op een warme dag in de maand Mei 1948 gewapend met enkele ijzeren prikstaven, een fototoestel en enig licht graafmateriaal naar Ensenbroek.

De plaats waar eens het kasteel gestaan heeft is thans nog duidelijk herkenbaar, niet alleen aan de omlijsting der oude grachten, maar ook aan de hogere ligging. Het grondvlak van de oude burcht, op de tekening ~~als~~ als -aangegeven ligt in zijn geheel aanmerkelijk hoger dan het gedeelte F. Beide gedeelten zijn thans als weiland benut.

Zoals uit bijgaande tekening blijkt zijn in vergelijking met de tekening van Pastoor Franssen uit 1874 enkele gedeelten der grachten gedempt. Geheel aangevuld is de plaats, waar Pastoor Franssen de vermoedelijke toren -B- heeft aangegeven. Van de aldaar destijds bestaande grachten is geen spoor meer te ontdekken.

De beek of waterlossing aan de Noordkant van het grondvlak is eveneens gedempt. Zij loopt nu langs de Westkant van het grondvlak recht door in Noordelijke richting. Een kleine inzinking in het akkerland geeft haar oude loop langs de noordkant nog aan. De dijk tussen de beek en de westelijke gracht wordt als akkerland benut. De Westelijke gracht is nog vrij diep, al bevat zij evenals de andere gedeelten weinig water in de zomer. De Noordelijke gracht sluit nog rechthoekig aan op westelijke doch buigt halverwege boogvormig zuidwaarts af naar de oostelijke gracht. Vermoedelijk tengevolge van de moerassigheid van de bodem aan deze zijde van het grondvlak is de oostelijke gracht minder diep en loopt uit in een enigszins bredere ondiepe modderpoel, ter weerszijde met lussen begroeid. De zijtak tussen de gedeelten -A- en -F- is nog aanwezig. De Zuidelijke gracht, die het voorplein -F- van de buitenwereld afsloot is echter gedempt. Uit het gras opschietende lussen wijzen echter ook hier nog op de oude ligging.

De afronding van de rechter Noordhoek van het grondvlak is waarschijnlijk ontstaan door moerassigheid van de bodem ter plaatse. Enkele oude zijtakken (zie tekening) duiden nog de oude plaats van gracht en beek aan. Tot zover de beschrijving van het grondvlak zoals dat heden ten dage nog aanwezig is.

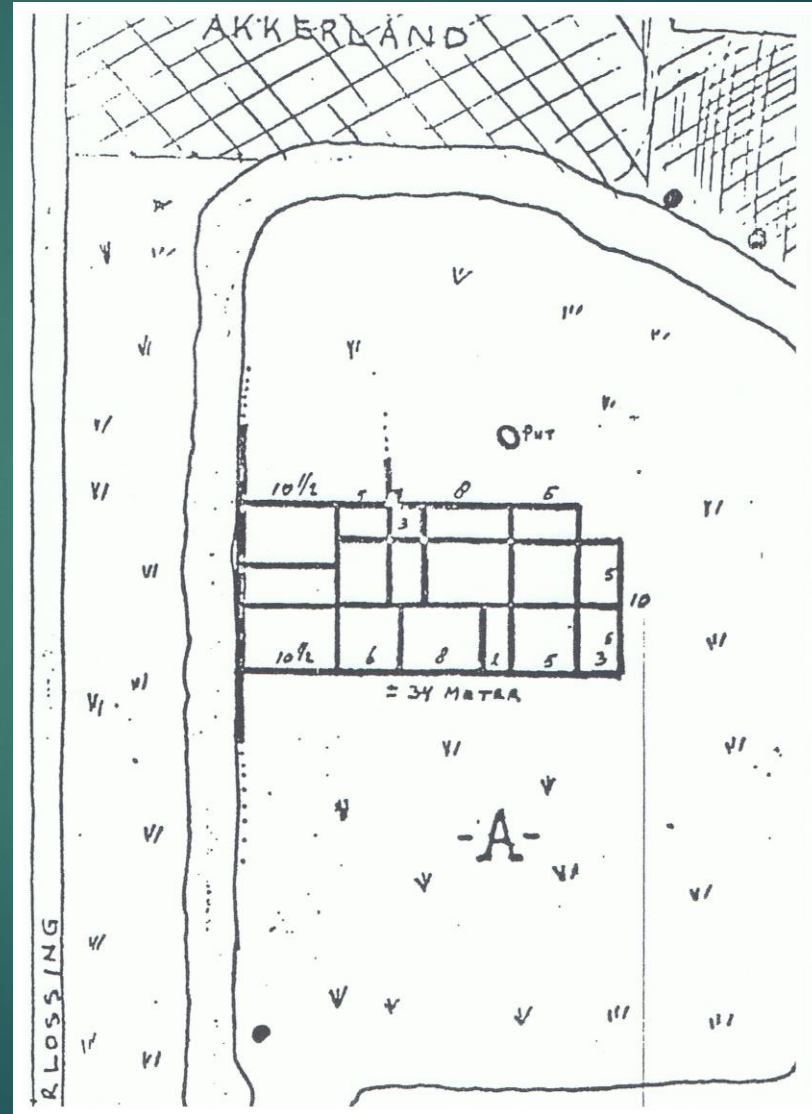
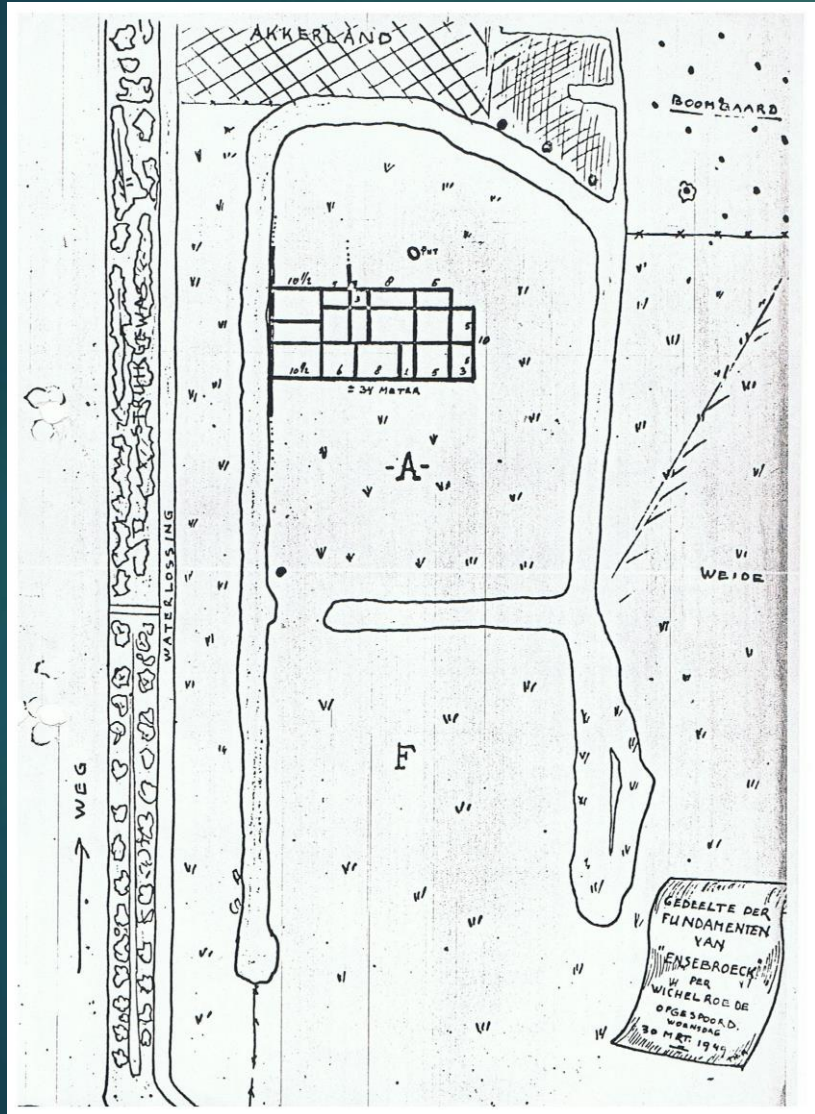
Van enkele personen, die hier een tiental Canadabomen hadden gerooid, die op de binnenranden der grachten geplant waren, hadden we vernomen, dat ze bij uithalen der wortels herhaaldelijk op stenen terecht waren gekomen.

Op de rand van de westelijke gracht, in de holte, waar een boom gestaan had, stietsen we al spoedig op mergelstenen. Na enig graven ontdekten we de bovenkant van een muur. We zaten blijkbaar net op éénhoek van het gebouw, aangezien de muur zich langs de gracht in zuidelijke richting voortzette terwijl het andere gedeelte in oostelijke richting op een diepte van ongeveer 50 cm onder de oppervlakte van de wei verdween. Langs de muur groeven we haar beneden tot we op een diepte van ongeveer 1.70 meter aan het einde der fundamenteën kwamen. De muur was opgetrokken uit mergelblokken van ± 30 cm lengte en 20 cm hoogte en breedte. De dikte der muur aan de bovenkant bedroeg ± 80 cm. Aan het onder einde zaten enkele kolossale Maaskeien, waarop de mergelmuur was opgetrokken. Het bleek echter, dat zich onder onze voeten ook nog een muurpilaafond bevond dat zich vanaf genoemde grachtrand nog ongeveer 1 1/2 meter in de gracht voortzette. De tijd en het materiaal ontbraken ons een en ander nader te onderzoeken. Bijgevoegde foto's laten u de blootgelegde hoek van de muur zien. Deze muur vindt zich op de rand van de gracht, terwijl het muuroppervlak, waarop we ons bleken te bevinden onder op de foto, vóór deze muur gezocht moet worden.

O l e r, Mei 1948.

Th. Posters
W. Geraats

Gedeelte fundamente 1949 ... met wichelroede.

Met een beetje fantasie kom je dan tot een schets

Is er helemaal niets terug gevonden...?
Naamse steen uit *Ensebrook-Kanteneer-Geelenhoof*

Restanten uit de Groote en Kleine Hoof nu kanaal en A2

Terug naar het verleden

- ▶ 1470: charter vermeldt Jan van Ensenbroek als eigenaar
geschreven bijlage
- ▶ 1470-1500: Familie de Pollaert recht verkregen door de Spaanse kroon
- ▶ 1532 Spaanse ridder D'Ivora eigenaar kasteel Ensenbroeck
- ▶ ± 1600 Thierry Roost v Ensenbroeck eigenaar
- ▶ 1628 Diderick Roost koopt Ensenbroeck voor FL 1500,-
- ▶ Zus van Thierry huwt Waldgraaf de Cortils
- ▶ 1654 Hun kinderen verkopen aan Don Gabriel Rosa d'Yvora
- ▶ 1662 Rechtsgeding: het Hof van Gelder gelast d'Ivora afstand te doen van kasteel en boerderij t.b.v. de familie Roost van Ensenbroek

Wapen De Pollart

Oude documenten geschreven met ganzenveer

Men den Rycht: Hoofgerichte
der Stadt Wessem,

Werk komt veruenselich de Vre Goanna Thomas:
sina Root van Ensenbroeck Gemalinne
van Sonker Hendrick Root van Ensenbroeck
dat haeren man den 5. feb. 1720. beniffens eeni:
ge van desselvs vrienden Rin verwoegt
hebben tot. Cirle bij Severe Geulen-alwaer voor
gevallen synde eenige woorden tusschen des
Sijpkes man ende vrienden tegen Hendrick
aende port, wt eger gebeurt dat den Voorn:
Hend: aen de port is worden gewoont, ^{ende} ~~ende~~ een
wylen de Vre Sijpke niet en weet door wijca
geseyde woorde aen den Voorn: is worden
toegebracht. ende dat Sonker Philippis ta:
cobus van polkaert eenen der Consoirten
off bijwesende vrienden daer over at Cirmia
nelijch is worden geactioneert, geapphendeert
ende binnen dese Stadt gedetineert, end
naer dat de selve Saecche by des Hoofgerigte
geexamineert ende by den selven inge:
haelt een adrijs 4om twee onpartijdighe
Rechts gelrendes is worden verclaert.

Lutenaent Joannes. Th. Root van Ensenbroeck
Manuskripts overgenomen van origineel
datum 1755.

V. Ensenbroeck

Opschrift graf
J.Th. Roost,
legerofficier.
Begraven in de
kerk te Grathem
op 24-12-1772

Van hem is veel
meer bekend.

GRATHEM 1772
DIE VIGESIMA TERTIA MENSIS DE-
CEMBRIS, CONSUETIS ECCLESIAE SA-
CRAMENTIS RITE PRAEMUNITUS,
OBIIT IN DOMINO, PRAENOBILIS
DOMINUS JOANNES THEODORUS
ROEST, OFFICIALIS HOLLANDICUS,
ET VIGESIMA QUARTA IN ECCLESIA
HONESTE
SEPULTUS EST.

R. I. P.

*Extract uit het Dooden register te Grathem.
Vertaling: Den 23 December 1772, overleed in den Heer
de Hoog edele Heer Joannes Theodorus Roest
Hollandsch officier, (na voorrien te zijn van de
Hl. Sacramenten, en werd den 24° December
op eervolle wijze in de Kerk begraven.*

En verder?

1616: Herman van Kercken Boickholt woont op kasteel Ensenbroeck.

Schenkt een medaille aan schutterij St. Severinus Grathem.

1628: Koopakte Diderick Roist. Fl. 1500,00 voor kasteel.

1681: akte van verkoop Klaeshoef

- Vele families Roist bewonen het kasteel. Leven van opbrengst boerderijen o.a. Voorter, Hofer, Polderte en Voeres, de jacht en (vaak zware) “belastingen”
- 1749: Jonkheer Theodoor Roist luitenant in het leger.
- 1759: Jonkheer Theodoor Roist koopt Ensenbroeck en 3 boerderijen.
- 1768: Jonkheer Theodoor Roist koopt boerderij Hoferhoof
=Schrijft over geneesmiddelen (**zie verder**)
- 1772: Theodoor sterft en wordt begraven in de kerk van Grathem.
- Zijn zonen Hendrick en Werner nemen het kasteel met geweld over.

Theodoor: chirurgijn? Legerarts?

- ▶ Uit documenten 1754
- ▶ Perige olie voor laame geledede, gestooten of gehouwen.
- ▶ Voor eenen droppert
- ▶ Voor de koors
- ▶ Voor den buikloop
- ▶ Voor den rooden loop
- ▶ Voor de gele verf
- ▶ Krancken menschen dollerick te verdrieven
- ▶ Bloed te stillen door wonden of neus
- ▶ Voor het water
- ▶ Voor den stercken, langduirigen afganck

De laatste Roofriders van Limburg?

Henderick en Werner Roost zijn gevreesd.

- Ze beroven, mishandelen, stelen, beschieten en vallen mensen lastig die voorbij komen
- lokken ruzie uit in herbergen (1720 grote Poort) en
- plunderen gebouwen in de omgeving (inbraak 1748 op de Mildert samen met Zwerten Coop)
- Schout en soldaten willen hen arresteren. Dat lukt soms.

- Het kasteel raakt steeds meer in verval.
- Henderick en Werner worden meerdere malen gevangen genomen en veroordeeld.
- Na hun laatste gevangenneming horen we niets meer van hen.

•1779: de abdis van Thorn laat het kasteel in brand steken en onbewoonbaar maken.

De bevolking keert zich af van deze beruchte plek; mensen willen blijkbaar niets meer met dit kasteel en zijn laatste bewoners te maken hebben.

1826 of 1832. Elisabeth Rosa D'Ivora sterft arm in een hutje bij Kampershof (Oler)

De Legende van Ensenbroeck

HET SLOT VAN ENSEBROEK

*****

Ballade

door Jos. Habets

"Auf dieser Statte ruht ein Fluch"
(Fr. Leop. Graf zu Stolberg.)

Daar ginder waar de populier
zich hoog verheft in 't broek
Daar lag weleer in pronk en zwier
het heerlijk Ensebroeck.

Dit oude gotisch burgkasteel
met vijvers rond omkeld
met trosche torens en kanteel
werd wijd en zijd vermeld.

Niet door de deugden van zijn heer
niet door zijn edel hart;
zijn gade was wel vroom en teer,
maar hij was streng en hard.

Daar ginds, waar gij het muurstuk ziet,
in d'engen torentrens,
vocht haar het bange zielsverdriet
den bittren doodenkrans.

Hij echter braste zonder schroom
voor duivel of voor hel
en gaf zijn driften vollen toom
bij wijn en minnespel

Sens trok een oude liere man
door Oilder heen en weer;
hij was een grijs, versleten man,
zoo zwak en zoo vol zeer.

"Och, zuchtte hij, waar zal het heen,
ik ben zoo oud van dag,
De kracht begeeft mijn stem en leen
en vind slechts wee en ach."

'oen nog mijn luit zoo stram niet klonk
was alles naar de kunst,
toen ik voor jaren lustig zong,
was ik in ieders gunst.

Maar nu ik oud en krachteloos
door stad en dorpen dwaal,
nu zijn mijn snaren nat en voos,
mijn zangen dof en schraal.

Zoo trok hij kuchend, hijgend voort
tot in de groens laan
en bleef voor de opgetrokken poort
van 't statig burgslot staan.

- 2 -

Grijpt dan zijn luit en tokkelt weer
het oude snarenspeel
en zingt de slotvoogdes ter eer
een lied als ooit zoo wel.

Hij speelt zijn lied en wil nu voort,
maar uit haar rustsalet
werpt hem mevrouw, die 't had gehoord,
een zilveren plakiet.

Dit zag de jonker, barsch en stout,
die naar de drijfjacht wou;
"Waarheen gij schurk, die U verstout
te naderen tot mijn vrouw?"

Zeg op, zeg op, wat deed gij hier,
wat deed gij bij mijn slot?
Ga dienaar, breng hem met zijn lier
omlaag in 't enge kot.

Daar speel hij voor de uil zijn lied
maar niet meer voor mijn vrouw;
daar onder deert hem het onweer niet
en regen niet of kou."

De jonker sprak. De dienaar noeg,
als hij, zoo norsch van hart
en sleurt den grijs naar 't hol omleeg,
zoo vunzig, kiam en zwart.

Daar zat de grijsaard dag aan dag,
tot vrijheid was geen kans;
hij hoort des jonkers wild gelach
en 't razen van den dans.

Hij hoort het snerpen van de bas,
het schetteren der trompet,
het rinkelen van bokaal en glas
bij 't dartel nachtbanket.

Hij hoort der knechten vuilen klap,
hun vloek- en lastertaal;
hij hoort der meiden boos gesnap
en 't woelen in de zaal.

Toen strekt de grijs zijn handen uit
en stiert zijn blik tot God,
en spreekt zoo plechtig en zoo luid
zijn banvloek over het slot.

"Wee hem, die d'armen man verstoot,
Wee, die zijn God veracht,
Hij zij vervloekt tot in zijn dood,
en in zijn nageslacht.

En wee dit huis. En wee den beul,
die mij aan kluisters lei,
dat zijn kasteel van zuil tot zuil
verga tot puin en klei.

Vervolg Legende...39 strofen

De wreedaard leve zonder schrik
voor oordeel of voor God,
en dan verga, zoo arm als ik,
in dit vervaarlijk kot."

De grijsaard sprak zijn laatste nood,
en 't vloekwoord werd verhoord....
Men vond den lierman 'smorgens dood;
maar het monster braste voort.

Hij drijft zijn dagen los en blij
en stapelt fout op fout
en schakelt zonden rij op rij,
zoo roekloos en zoo stout.

De nacht vervliegt in feestgelag
bij spel en dans en wijn,
langs heide en plas verslijt de dag
ter jacht op haas en zwijn.

En wee de maagd, die ver van huis
daar hoedde 't grazend vee,
Eij hoorn geschal en jachtgedruisch,
sleept hij de bange mee.

En wee den landman, die daar klaagt,
wen met zijn dollen sleep,
de jonker door den akker jaagt,
want hem wacht stok en zweep.

Dat pest of duurt' heersche in de streek,
't zij feest in Godes kerk,
dat kloosterstift den banvloek spreek',
de heer blijft bij zijn werk.

Den eindelijk is 't genoeg gespot
met God en Zijn geboon,
want spoedig komt de wraak van God,
naar werken krijgt hij loon.

Zijn slot valt in van brok tot brok;
en ieder dag en uur
neemt ook een lei of steen of brok
van toren en van muur.

Elk jaar neemt eenen pachthof mee
en het erfgoed wordt verkleind;
elk jaar brengt ook nieuw ach en wee;
en de erfheer is aan 't eind.

Hij trekt nu in 't aaklig kot,
waar eens de liereman zat,
want hem bleef van zijn ridderslot
geen schuiloord meer dan dat.

- 4 -

Eens op een nacht dreef hij daar 't spel
nog erger dan weleer;
toen sprong de duivel uit de hel
van afgunst in de weer;

en sluipt in 't eenzaam slaapvertrek
door 't ange muurgewricht
en pakt den jonker bij den nek
en wringt hem 't keelgat dicht;

En sleept zijn ziel zoo zwart besmeurd
wet spot naar 't eeuwig vuur.
Zijn romp, door honden half verscheurd,
vond met in 't morgenuur.

Daar ginder, waar die populier
zijn weidschen lommer schiet,
en waar eens 't burgslot, hoog en fier,
tot aan de wolken stiet,

daar hoort de landman noch bij nacht,
wen 't stil is in de lucht,
als iemand, die er speelt en lacht,
en iemand, die er zucht.

Zoo luidt het overoud verhaal
van 't zondig Ensebroek,
dat met kasteel en ridderzaal
daar wegzonk door een vloek.

=====
=====
=====

Herschikkingen na de Franse overheersing 1795-1815

Inwoners van Kelpen en Oler kiezen ervoor om bij de gemeente Grathem te worden ingedeeld.

Bekrachtigd bij KB 29 juli 1818.

Ze wijzen indeling bij Hunsel af.

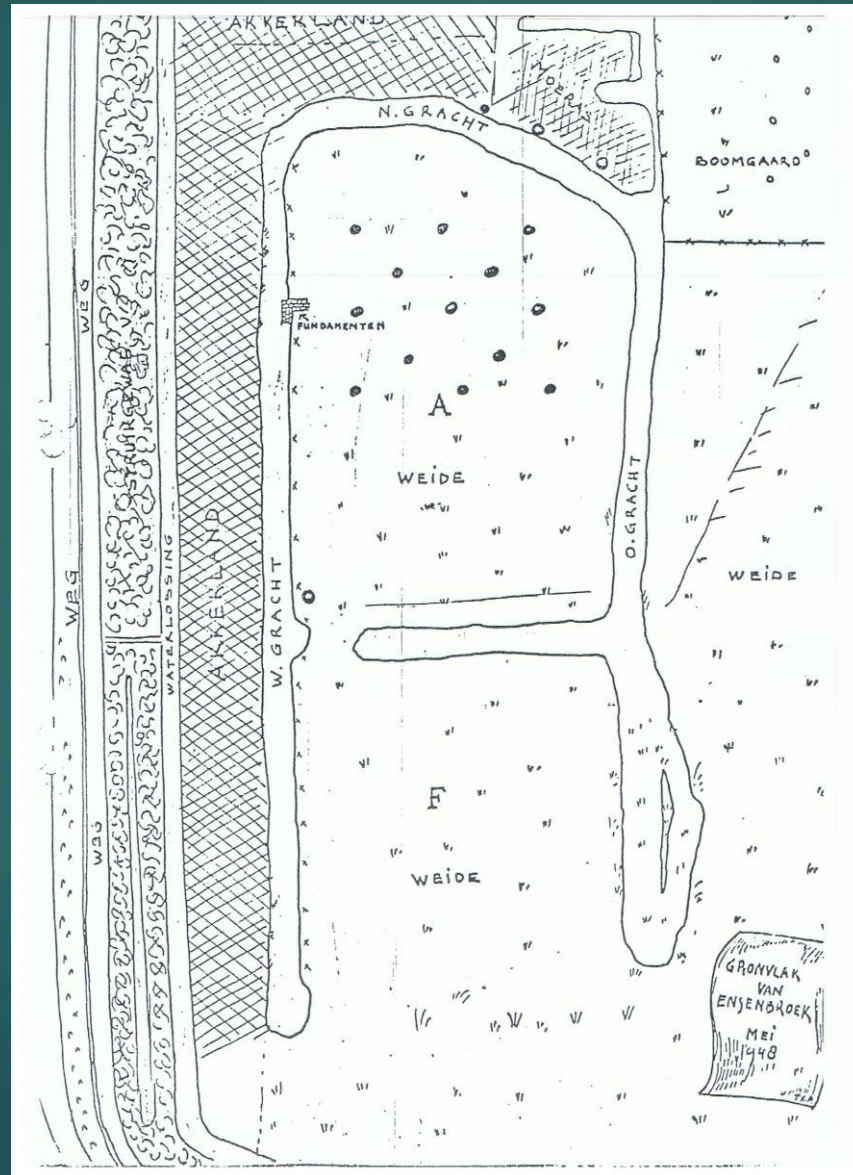
Rond 1900

Rond 1900 worden de stenen restanten van kasteel Ensenbroeck gesloopt.

Hiermee wordt de Grathemerweg tussen Grathem en de Rijksweg N280 verhard.

Aan de Rhijdtbeek blijft lang een stenen hoekmuurtje staan. (zie plattegronden) Met de stenen hiervan wordt o.a. de oorlogsschade aan wegen verholpen.

Muurrest kasteel langs Rhijdtbeek

Enkele boerderijen die
vroeger bij kasteel
Ensenbroeck hoorden:

Voorter (familie Peters) Voelershoef

Pollart(s) / Polderte (fam. Slabbers)

Hoofer
(familie
Brouns)

Voeres

(Lavores)
(gesloopt);
laatst bewoond
door families
Verstappen en
Luyten.

Familiewapen Roost van Ensenbroeck

Kasteel gezocht (1957).

1957 funderingsresten v.m. kasteel Ensenbroek

Theo Peete

KASTEEL GEZOCHT

1957 funderingsresten v.m. kasteel Ensenbroek.

1957 bij demping grachten v.m. kast. Ensenbroek
gevonden funderingsresten.

1957 demping grachten v.m. kasteel Ensenbroek

Demping grachten (1957).

1957 demping grachten v.m. kasteel Ensenbroek
foto: gedempte noordgracht

1957 demping grachten v.m. kasteel Ensenbroek
foto: westgracht langs Slooterstraat
van noord naar zuid.

1957 demping grachten v.m. kasteel Ensenbroek
foto: gedempte westgracht langs v.m. Slooterstraat
van noord naar zuid

1957 demping grachten v.m. kasteel Ensenbroek

Oktober 1974

Oppervlak wordt helemaal gelijk gemaakt. De laatste stenen verwijderd.

Of in diepe kuilen gestort.

De rest verdwijnt (**voorgoed?**) onder de oppervlakte.

Ondergrondse gangen? naar kasteel Horn, naar Voorter, naar Hooper?

Kanaal naar de Maas?

Blauw-of rovers bloed onder ons?

- A. Godard Roest van Ensenbroeck huwt met Maria van Ertzelbach
- B. Johan Diederik Roest van Ensenbroeck (sterft voor 1651) huwt met Margaretha van Ahr
- C. Johan Henricus Roest van Ensenbroeck (sterft 1673 te Grathem) Huwt met Catharina van den Eertwegh (sterft 1674 te Grathem)
- D. Johannes Theodorus Roest van Ensenbroeck (sterft voor 1684) Huwt 1666 met Maria Gabrielle d'Ivora (1644 - 1677)
- E. Johannes Werner Roest van Ensenbroeck (begraven te Grathem in 1758) Huwt te Grathem in 1716 met Gertrudis Blijen
- F. Theodorus Roest of Roost (1734 - 1794) (geboren en gestorven te Grathem) Huwt te Thorn in 1751 met Elisabeth Geenen
- G. Ferdinand Roost, akkerman te Kelpen (1762 - 1815) gedoopt te Grathem en gestorven te Oler, huwt te Grathem met Katharina Koolders (1764 - 1846) (geboren te Heythuysen en gestorven te Grathem
- H. Theodorus Roost, Landbouwer te Oler (1790 - ?) Huwt te Nederweert in 1820 met Hendrina Verstappen (geboren in 1795 te Leveroy)
- I. Helena Roost (geboren Nederweert)(1828 - 1888) Huwt in Nederweert met Engelbert Niessen
- J. Theodorus Niessen (1862 - 1941) huwt in 1888 met Joanna Hub. Scheers. (geboren 1857 en gestorven 14-02-1894 werd maar 36 jaar. Tweede vrouw Margaretha Timmermans.
- K. Margaretha Niessen (1892 - 1976) huwt 1915 met Johannes Caris (1884 - 1962)
- L. Anna Christina Caris (1916 -) huwt 1948 met Henricus Peeters (1914 - 1998)

De laatste “sloper” ter plekke...

- ▶ Heeft vele gevonden stenen afgevoerd als puin en/of ter plaatse in een diepe kuil gestort.
- ▶ Monumentale resten vanuit De Kanteneer (Grathem) op zijn erf opgeslagen.
- ▶ Wat gaat er nu gebeuren?
- ▶ Een gedenkplaat?
- ▶ Een monumentaal aandenken?
- ▶ Een informatiebord?
- ▶ Opnieuw graven...?

Hallo Leudal, februari 2019, door Leon Moonen

Het verdwenen kasteel Ensebroeck in Kelpen-Oler

Kan de tijd een compleet kasteel verzwelgen? Helmaal opslokken zodat er geen toren, kasteel of kastelgevoel meer van over blijft? Wie en waarsachtig is dat mogelijk. In het buitengebied van Kelpen-Oler loopt de Ensebroeckerweg en ongeveer bij Retsknooppunt 73 ligt naast de gekanaliseerde Rhijnbeek een laag grasland. Het is nauwelijks te bevatten dat op deze weide ooit een slot heeft gelegen: kasteel Ensebroeck. Volgens de eerste strofe van een overgeleverde ballade was het een imposant landgoed: "Daar glinder waar de populier, Zich hoog verheft in het broek. Daar stond weleens in trots en swien. Het heerlijk Ensebroeck."

Deze ballade is medio 19de eeuw door priester-archivaris Jozef Habets geschreven, een van de grondleggers van de Limburgse archeologie en geschiedbeoefening. Het gedicht met maar liefst 35 coupletten is gebaseerd op een oud volksverhaal, dat Habets zeker zal hebben gehoord toen hij kapelaan in Hunsel was. In het gedicht wordt verhaald over een Spaanse roofridder, die de christelijke geboden aan zijn laars lapte en zijn dagen vulde met drinkgelagen.

Op een dag komt er een straatmuzikant langs, die voor zijn muzekspel van de zachtmoedige kasteelvrouw een muntstuk krijgt. Dit wekt de toorn op van de roofridder, die de straatmuzikant in een donkere cel gooit. In de kerker wordt de "oude lierenman" (zo staat er in het gedicht) aan zijn lot overgelaten en in zijn stervensuur vervloekt hij het kasteel. Het loopt dan ook niet goed af met de Spaanse roofridder. Na de dood van zijn vrouw, die hem nog een beetje in toom hield, gaat het snel bergafwaarts. Uiteindelijk wordt hij door de duivel meegesleurd naar de hel en wordt zijn lijf verscheurd door de honden.

Wat in ieder geval uit deze sage valt op te maken is, dat de kasteelheren van Ensebroeck een zeer slechte reputatie genoten. Wel van adel, maar niet edel. Helmaal bont maakten het Hendrick en Werner Roist van Ensebroeck in de eerste helft van de 18de eeuw. In de oude archiefstukken van de schepenbank te Wessem, waartoe Oler in die tijd behoorde, kunnen we lezen over de wāndaden van deze broers, zoals struikroverij, diefstal, moord en aanrandingen. Wat dat laatste betreft, geen enkele jonge vrouw was veilig voor het adellijke duo en aan de rooftochten hebben we het plaatselijke gezegde "Tot Aldeneik gaan" overgehouden. **Achter Aldeneik ligt namelijk Maaseik en dit stadje was een maalje te groot om te beroven. Het spreekwoord betekent dan ook zoveel als tot het uiterste gaan.**

Twee boeren die waren mishandeld door de gebroeders meenden via de schepenbank van Wessem hun recht te halen, maar kwamen van een koude kermis thuis. Het broederpaar werd wel veroordeeld voor het ten laste gelegde, maar het vonnis kon niet worden uitgevoerd omdat de vogels waren gevlogen en elk verhaal op hun goederen was uitgesloten. De twee gedupeerde boeren moesten daarom de proceskosten betalen. Toen uiteindelijk één van de broers, Hendrick, in Weert gevangen werd genomen en de schout de doodstraf tegen hem eiste, diende nota bene de schepenbank van Wessem bij de keizer, als hertog van Gelre, een gratieverzoek te zijnen gunste in.

De doodstraf werd kwijtgescholden onder de voorwaarde dat Hendrick nooit meer een voet op Wessemse bodem zou zetten. De vrees voor de eventuele wraak van zijn dolende broer Werner is wellicht niet vreemd aan dit gratieverzoek geweest.

Het is heel verklaarbaar dat de haat van de bevolking zich keerde tegen het roverskasteel en we hoeven dan ook maar in de wereldgeschiedenis te kijken naar de Franse revolutie en de Bastille wat er dan gebeurt; afbraak. Blijkens een aantekening in het "Registrum Memoriale" van de parochie Grathem, is het kasteel in 1779 gesloopt en geslecht; waarschijnlijk op bevel van de abdis van Thorn. Hoe dit ook zij, eind 18de eeuw is het verval van het kasteel ingezet. In de jaren tussen de beide wereldoorlogen werden de puinresten van het kasteel o.a. gebruikt om de weg tussen Kelpen-Oler en Grathem te verharren; in die tijd een belangrijk onderdeel van de route van Weert naar het veer van Wessem voor de oversteek van de Maas. In de jaren vijftig werden de grachten gedempt en de laatste fundamenten opgeruimd.

Niet alle brokstukken zijn in het darmkanaal van vaders tijd verteerd. Enkele lsten die eerst de weg rondom de Kanteneer in Partheel hebben verstevigd, zijn uiteindelijk op camping Geelenhof in Kelpen-Oler terechtgekomen. Er zijn plannen in de maak om deze draagplaten op de plek waar eens het kasteel heeft gestaan terug te plaatsen, om aan de vreek van de speelman een heel klein beetje teruggas te geven.

Niet alle brokstukken zijn in het darmkanaal van vaders tijd verteerd. Enkele lsten die eerst de weg rondom de Kanteneer in Partheel hebben verstevigd, zijn uiteindelijk op camping Geelenhof in Kelpen-Oler terechtgekomen. Er zijn plannen in de maak om deze draagplaten op de plek waar eens het kasteel heeft gestaan terug te plaatsen, om aan de vreek van de speelman een heel klein beetje teruggas te geven.

Geraadpleegde publicaties

- ▶ Uit tijdschrift Maasgouw v.a. midden 19^e eeuw.
- ▶ Uit Memoriaal en registers van de parochie Grathem.
- ▶ Diverse uittreksels uit processtukken
- ▶ Feestgids OLS 1 juli 1956 Oler-Grathem.
- ▶ Gids voor de gemeente Grathem 5 mei 1970.
- ▶ 50 jaar kerk in Kelpen-Oler 1936-1986 uit 1987. **
- ▶ Een boekje open over Grathem en Kelpen-Oler uit 1990 ****
- ▶ Feestgids OLS 5 juli 1992 Kelpen-Oler. **

* de 3 laatste uitgeven zijn nog regelmatig verkrijgbaar

Stille getuige van het verval...?

die misterieuze boom ...

Niet alleen verval, ook initiatief...

Komt er een gedenkteken/monument?

Dit was 't.

BEDANKT VOOR
UW
GEWAARDEERDE
AANDACHT

VERGEET NIET DE
OPDRACHT DIE IN
HET MONUMENT IS
UITGEBEELD.

